

Az autizmus metafizikája

Azt hiszem, hogy mindnyájan elfogadhatjuk azt az állítást, hogy valóság csak egy van. Van azonban az állításnak egy másik fele is ami így hangzik: de a valóságnak számtalan sok megközelítési formája lehet. Valóság és megközelítési forma, ez az a két fogalom, amihez egy kicsit közelebb kell kerülnünk, hogy jól értsük azokat a gondolatokat, amiket az autizmusról egy kicsit másképpen mondanék. Előjáróban hadd álljon itt Buddha vak bölcseinek története. Buddha, amikor a dolgok milyenségéről töprengett, felkérte a vak bölcseket, hogy mondják meg milyenek is az elefántok. A bölcsek, mit is tehettek volna mást, odaléptek az elefánthoz és körbetapogatták. Ki az ormányát, ki az oldalát, ki a fülét, ki a hátulját, - ahogy hozzáfértek az állathoz. Mindegyikük letapogatta, érzékelte a saját területét és beszámoltak az érzéseikről Buddhának. Természetesen mindenki mást és mást mondott, de az is nyilvánvaló, hogy voltak közös, egyforma élmények is. Ugyanarról a dologról beszéltek, más és más megközelítésben, valami kis közös hasonlósággal. Ha az autizmust behelyettesítjük Buddha elefántjával, elmondhatjuk, hogy sok-sok bölcs ember vizsgálta már ezt a dolgot és mindenki mást tapasztalt, némi közös körítéssel. Ez a dolgok természete. Minthogy a vak bölcsek sem vettek össze a vizsgálódásuk után, nekünk sem szabad összeakaszkodnunk a különböző vélekedéseink miatt. Már csak azért sem mert jómagam egy egész másfajta megközelítéshez jutottam vak tapogatózásom közben. Felvállalva azt, hogy semmiféle törekvés nem volt bennem az irányban, hogy tudományoskodónak látszódjam. Ez a más megközelítés abban foglalható össze, hogy a dolgok nem alulról, hanem felülről meghatározottak, nem kívülről, hanem belülről jönnek és alapjában véve nem láthatóak, hanem láthatatlanok. Ez utóbbit már a Kis Herceggel együtt tudhatjuk. " lényeg sohasem látható".

*

A tudomány nem tudott ez idáig megbirkózni azzal a kérdéssel, hogy mi okozza az autizmus kórképet, bár ígéretet kaptunk, hogy egy évtizeden belül meglesz a jó válasz. És ha tudjuk a jó választ, akkor mi lesz? Hangozhatna a rosszmájú kérdés. Az igazi miértjét akkor sem fogjuk megtudni, a dolgok végső oka rejtve marad. Azzal, hogy megbizonyosodhattunk a down-szindrómával kapcsolatban, hogy azt kromoszóma probléma okozza többet tudunk-e? Nyilvánvaló nem, mert a lényeg az sohasem látható. Az analógiák egész sorát mondhatnám: a gravitációról szinte már mindent tudunk, amit a fizika szintjén tudni lehet, de a végső okát azt nem. Azt, hogy miért van, hacsak nem azért, hogy Newton fejére essen az alma. Az autizmus lényege is a fizikai, biológiai, kémiai, pszichológiai stb. világon túl van. Meta ta fizika. Az igazi kérdés az lehet, hogy egyáltalán miért van autizmus? Milyen sorsrealizálások mentén vált szükségessé - a biológiai világból nézve - erre a rendellenességre? Ha az autizmus a jin, akkor mi a jang? Vagy megfordítva. Milyen karma törvény determinálja, hogy a fizikai világban megjelenjenek, inkarnálódjanak olyan személyiségek, mint amelyeneket "pervazív zavarok" címszó alatt leír a pszichológia. Az a pszichológia, amely éppen a tárgyról a lélekről képtelen beszélni, és csupán a viselkedésből kíván messzemenő következtetéseket levonni az emberi lélekkel kapcsolatban. A lélek behaviorista megközelítése számomra elfogadhatatlan, még ateista, pozitívista meghatározottság esetén is. Ez a fajta pszichológia megpróbál agyi struktúrákat keresni a lelki megnyilvánulásainkhoz, mintha az valamiféle "terméke" lenne agyunknak, mint például az epe a májé stb...

*

Az autizmus sokkal inkább szociológiai kórkép, mint pszichológiai. Arról van benne szó, hogy a kommunikációs, információs entrópiának áldozatai vannak. A technokrácia az emberi evolúciót olyan irányba kényszeríti, melynek információs, kommunikációs meghatározottságai a mérvadók. Egyszerűbben szólva, aki jól tud kommunikálni, kiválóan tud információkat gyártani, továbbítani és fogadni az még darwini értelemben túlélő. Herbert Spencer óta hisszük - ha ki nem is mondjuk - a szociáldarwinizmust. Törvényerőre emelkedett a "struggle for life" a harc az életért ideológiája. A harctér a kommunikációs-, szociális kapcsolatteremtő képesség, információs bázis. És az áldozat az, aki nem vesz részt, vagy nem akar részt venni ebben a küzdelemben, és részt venni tudók és akarók nézőpontjából az "outsider" mindig fogyatékosnak tűnik. (Valami el"fogy" benne, ami a másokban túlburjánzik.) " Mondom nektek: az embernek az ítélet napján minden fölösleges szóról számot adnak, amit kiejtenek a szájukon" (Mt. 12.36.), vagy "Senki meg ne tévesszen titeket üres beszédével, hiszen éppen ezekért sújtja Isten haragja az engedetlenség fiait." (Ef.5.6.) és "A csend az, amit nem hallhatunk, akárhogy figyelünk is rá." (Tao te king XIV. f.)

*

A sorstörténetek kavalkádjában mindenki csak a saját maga üdvéért küzd - bár ezt az üdvöt manapság inkább karriernek kell nevezni - s aki ebben a küzdelemben (struggle for life) nem vesz részt az szociológiai értelemben is marginalizálódik. Az autizmus nem a magány sorsszimbóluma, hanem a kívülálló (outsider) örökös emberi meg- és elítélésének sorskataklizmája. Az autizmusnak a magányhoz nincs semmi köze. A magány szociológiája a tömegben elidegenedett sorsok fájdalmas feljajdulása. Ennek a jellegtelen tömegnek (massza) az infrastruktúrája a kommunikáció túláramlása, az információk prostitúciója (minden információ minden információval, gátlástalanul, szeretet áthatás híján), és az úgynevezett szociális kapcsolatok felszínessége, érdekekhez fűződése és instabilitása. Lehet, hogy az autista személyiség azért nem "tud" - minden próbálkozásunk ellenére - integrálódni a fentiekben vázolt és sokak által normálisnak nevezett társadalmi-szociális közegbe, mert képtelen köntörfalazni, színlelni, mellébeszél. Mert nincsenek hátsó gondolataik, "egyzsebű" lények: ugyanazon zsebben hordják meglévő gondolataikat és kimondott szavaikat. Csak a saját fejükkel tudnak gondolkodni, a máséval nem. Az autizmussal élő nem lát a dolgok mögé, nem tud olvasni a sorok között, nem érti a szavak mögötti jelentéseket. Nem tudja az érdekeit és senki érdekét képviselni, az autista az anti-diplomata személyiség, sajátos fiziognómiával, mely nem teszi őt alkalmassá semmiféle képmutatásra. Hiányzik belőle – ami a „normális” emberben többé-kevésbé megvan – a farizeus archetipus. Az autista a szent balek, az autista személyiség teljes válsága az ártatlan és a megromlott világ örök antagonizmusából fakad, és ettől pervazív.

*

A legtöbb ember a lelkében érezhető szorongás elől a nyilvánosságba, a sürgésbe-forgásba, a tömegbe menekül. Másokhoz igazodva (alkalmazkodó képesség!) azzal igazolja magát, hogy „mások is így tesznek”. Aki nem alkalmazkodik, arra a bélyeg a magának való az *autos*. Ennyi fogyatékoságot egy jól(túl)funkcionáló civilizáció már nem tud tolerálni. Így jutnak el ezek a személyiségek a mai modern Taigetosra, amely az esélyegyenlőség frázisától visszhangzik. Csuang- ce egyszer a tao emberéről szóló példázatában egy óriási fáról ír. A fa ágai görbék csomósak, deszkának alkalmatlanok. Gyökerei szerteágazóak, korszó nem készíthető belőlük. A levelei keserű ízűek, átható szaguk

bódító. De a fa tündöklő szépséggel magasodik a táj fölé - és nem jó semmire! Vajon hány szülő és családtag kényszerült gondolni ilyesmit, mikor gyermeke ügyét intézte? Intézte a korai óvodáskortól az esetleges lakóotthoni elhelyezésig.. Szembesülve a környezete kimondatlan és kimondhatatlan ítéletével: hogy „nem jó semmire”, és önmaga sziszifuszi erőfeszítését megtestesítő képpel, ahogy egy fa magasodhat tündöklő szépségével a táj fölé. Egy ilyen sorsot átható fájdalommal csak egyet lehet tenni: elviselni. Mint ahogy a keresztet sem lehetett annak idején a Golgotára vezető úton félredobni: Én ezt nem viszem! Vigye már más is! Miért pont én vagyok ilyen szerencsétlen? Nem tettem én semmi rosszat!

*

Az autizmus ténye metafizikai válasz egy anarchikus, szekularizálódó, túlpörgő, zaklatott korra, s ha ez az aion továbbra is ilyen marad, akkor felkészülhetünk, hogy még több autista gyermek fog születni. Ilyen születések oka egy másfajta Csernobil, ahol a káros anyag kibocsátás nem a légkörbe, hanem a szellembe kerül. Még egy autista választ szeretnék ideidézni. Diogenész az ókori görögség fura, bogaras, bizonyos területeken kimagasló képességű – talán autisztikus embere, mint mindig, a hordója előtt ülve szemléli a körötte zajló világot. Nagy Sándor, ki sokat hallott már erről a különc, más dimenzióban élő emberről felkeresve őt felajánlotta neki, hogy bármit kívánhat tőle, hatalmánál fogva teljesíti azt. Diogenésznek csupán egyetlen kérése volt: „ Állj odébb mert elveszed a napfényt előlem!” A kérés egyenes, nem körmönfont, nincs hátsó szándék vagy mögöttes gondolat, egyszóval autisztikus.

*

Csak röviden szeretnék említést tenni egy másfajta jelenségről is, mely bizonyítani látszik a spirituális világ egyensúlyra való törekvését. Hölderlin szavaival élve: „...ahol nagy a baj közeleg a megváltó.” Földünk szellemi „evolúciója” egy újabb, talán a legszebb szakaszához érkezett. Sőt! A dimenzióváltás bizonyítékai már itt élnek közöttünk. Ők a közelmúltban született azon gyermekek, akik indigó-kék színű aurával bírnak a testük körül. Ez eddig nem volt sajátja az emberi fajnak. Ők az indigó gyermekek. Az örökké megújuló élet e gyermekek eddig példanélküli képességei által siet az emberi faj segítségére.

*

Azt hiszem a szülők részéről a legnagyobb nehézség abból fakad, hogy be kell látniuk, a gyermekek állapota nem változtatható meg. Nem egyfajta betegséggel állunk szembe ami orvosok, gyógyszerek és az idő hatására elmúlhat. Az autizmus sorsa, mégpedig nemcsak egy-egy sors, az érintetté, hanem sajnos a szülőké is. A sors nehézségei bármilyen magas színvonalra is emelkedjenek megmaradnak. Például akinek a sorsa a szegénység, az szegény marad, és jó ha ezt tudja, mert nem kínozza magát értelmetlen vagyonszerzéssel. Ez nem fatalizmus, ez saját alkotó erőinknek tiszteletben tartása, nem kényszeríteni olyasvalamire, amire nem képes. Egy a fontos, az ember ne érzékenyüljön el, ha önmagáról van szó. Ne sajnálja magát, ne érzelegjen. Minél indulat mentesebben tudja látni azokat az erőket, amelyek mozgatják a jót s rosszat egyaránt, annál inkább ura tud lenni önmaga sorsának. Autista gyermek és szülőjének sorsa közös töről fakad és végig közel, szinte egymás mellett fut. Ezt a szülők is nagyon jól tudják, és a nyelv is híven tükrözi ezt az alapállást. A gyermekről beszélve a szülő nagyon gyakran többes szám első személyben fogalmaz: „mi már ezt és ezt csináljuk”, „már iskolába járunk”, „önállóan öltözködünk”, stb. Az a szülő teszi jól, ki sorsát (sorsukat) elfogadja. Nem keres külső bűnbakot, nem okolja önmagát, hisz itt szó sincs bűnről. A szakember (pedagógus, gyógypedagógus, pszichológus, pszichiáter, szociális munkás) szerepe ebben a sorsszerű szemléletben a külső fix-pont szerepe. Ők kívülről – saját

sorstörténéseikből – látják a dolgokat. A probléma megoldására ők sem képesek, erre nincs hatalmuk, de erőt, biztatást, kitartást, külső tartást kell, hogy sugározzon. „Mindenkinek megvan a maga keresztje” – tartja a mondás. A szülőnek a „szülőség” a szakembernek a „szakembség” – kettő csak együtt ér valamit.

*

Végezetül a sorsok milyenségéről, nehézségéről testet, lelket, szellemet próbáló kihívásairól hadd álljon itt Hamvas Béla A fák című esszéjéből egy részlet. A sorstörténet egy hársfáé, de tulajdonképpen bárkié lehet. „Ez a hársfa a Bakony egy völgyében nő, ahol a völgy megszűkül, és a déli oldalon tíz-tizenkét tonnás sziklák a hegyoldalból merednek elő. A mag két szikla közé esett. Amíg azt a vastagságot, amit a kövek engedtek, elérte, csaknem akadálytalanul nőhetett. De nem tartott soká. Akkor nekifeszült a köveknek és szétnyomta őket. Most felülről rázuhant egy háznagyságú szikla és eltakarta. A hárs kibújt alóla. Gyökereivel az alsó kövekbe megkapaszkodott, és elkezdte a sziklát nyomni fölfelé. Amelyik kő az útjában állt, azt megrepszette. Két helyen, közvetlen a törzs mellett, asztalnagyságú tömbök zuhantak rá. A Fa rájuk borította kergét, rájuk ömlött, mint élő lárva, és a két tömböt egyszerűen megette. Az alatta levő köveket szétmorzsolta úgy, hogy gyökereivel átölelte őket és szorította, mint az óriáskígyó, míg a kövek megfulladtak, vagyis darabokra omlottak, évekig tartó halálos szorításban kinyomta belőlük az ellenállást. Most a hársnak három derékvastagságú gyökere van. Az egyik több kanyarulat után, amit a sziklatömbök közt tesz, egyenesen befúródott a hegyoldalba. A másik szétágazik negyven, vagy ötven szárra, ötvenujjú rettentő marok, melynek fogásába belenyög a sziklagerinc. A harmadik gyökér félig meztelen, mert a kövek kigurultak alóla s a víz a földet kimosta, olyan ez a csupasz gyökér, mint a felvágott hasból kiboruló belek tömege. És fölötte három ember vastagságú, négyemeletes, egyenes törzs rohan bele a térbe, magával rántva ágaik és leveleinek roppant tömegét, él, mint egy hallhatatlan nevetés. Jó lenne tudni, mit gondolt ez a hársfa önmagáról, amikor még mag volt. Szabályos és arányos akart lenni, mint minden fa, ideális, mint minden lény, ideális lény. De nem volt álmodó. Egy álmodót a sziklák elnyomtak volna. Nem volt hóbortos. Egy hóbortos türelmetlenségében már megszökött volna. Megszökni annyi, mint a sorsot megtagadni. A sorsot megtagadni annyi, mint gyengének lenni. Gyengének lenni, annyi mint legyőzteni.”

Faragó Ferenc